

BİZ BU FİLMİ DAHA ÖNCE GÖRMÜŞTÜK

Hande UZUNOĞLU

Nurel KILIÇ

Doğada hiçbir şey durağan değildir, sürekli değişimler gerçekleşir. Bazen bu değişimler önceden tahmin edilebilir bazen de tahmin edilemez.

Tahmin edilemediği zamanlarda ise hem insan hem çevre için tehdit oluşturur.

Doğanın kanunu budur.

Beklenmedik bir anda can ve mal kaybına yol açan afetleri önceden belirlemek çok zor. Ne var ki gerekli tedbirlerin alınması olası faciaları engelleyebilir.

Örneğin, yer sarsıntılarının en çok meydana geldiği ülkelerden biri olan Japonya'da, erken uyarı sistemi gibi tedbirler ile can ve mal kaybı minimuma iniyor.

Bu nedenle yoğun göç alan ve hızla betonlaşan metropol kentlerde bu tür tedbirlerin alınması önemli. Çünkü nüfusun yoğun olduğu ekonominin kalbinin attığı mega kentlerde yaşanan doğal afetler daha çok paniğe ve krize yol açıyor.

Gelişmekte olan ülkelerde ise bu tablo daha vahim sonuçlara yol açabiliyor.

Dünya tarihinde çok sayıda can kaybına yol açan doğal afetlerin sayısı az değil.

Tarihte çok sayıda ölüme yol açan sel, deprem, yanardağ patlaması ve toprak kayması gibi doğal afetlerin bazıları şöyle:

1556 - Çin'in kuzey Şanksi eyaletinde meydana gelen deprem yaklaşık 850 bin kişinin ölümüne neden oldu.

1737 - Hindistan, Kalküta'da 300 bin kişi depremde öldü.

1815 - Endonezya'daki Tambora yanardağının patlaması sonucu 92 bin kişi hayatını kaybetti.

1883 - Endonezya'da Krakatoa yanardağının patlamasından sonra oluşan "deprem dalgası" (tsunami) 36 bin kişinin ölümüne neden oldu.

1870 - Sarı Nehir taşıtı, 1 milyondan fazla kişi öldü.

1900 - Kasırga sonucu Texas'ta 8 binden fazla kişi hayatını kaybetti.

1902 - Martinik'teki Mt.Pelee yanardağının patlaması sonucu 35-40 bin arasında kişi öldü.

1920 - Çin, Gansu'da 200 bin kişi depremde öldü.

1970 - Doğu Pakistan'da (bugün Bangladeş) siklon en az 300 bin kişinin ölümüne neden oldu.

- 1970** - Peru, Yungay'da toprak kayması sonucu 18 bin kişi öldü.
1976 - Çin'in Tangşan kentinde meydana gelen depremde en az 250 bin kişi öldü.
1976 - Guatemala depremi 23 bin kişinin hayatına son verdi.
1978 - İran, Tabas'taki depremde 25 bin kişi öldü.
1991 - Bangladeş'te siklon en az 138 bin kişinin ölümüne neden oldu.
1999 - Türkiye'de, Marmara depreminde 17 bin kişi hayatını kaybetti.
1999 - Venezüela'da seller ve toprak kaymaları sonucu 30 bin kişi öldü.
2003 - İran'ın Bem kentindeki depremde yaklaşık 40 bin kişi öldü.

Kaynak: Sabah Gazetesi, Büyük Doğal Afetler, <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/12/30/dun90.html>

Dünya Meteoroloji Örgütü'ne (WMO) göre; sadece 1980'li yıllarda dünyada 700.000 kişinin doğal afet sonucunda hayatını kaybettiği belirtiliyor.

Hızla ilerleyen ve gelişen teknolojiye ve haberleşme sistemlerine rağmen doğal afetler can almaya devam ediyor. Doğa ihmalleri ve eksikleri affetmiyor.

Her yerde görülebilen ve en tahrip edici doğal afetlerden birisi de sel. Sel olayını dikkate almadan kurulan altyapılar bu doğa olayının bir faciaya dönüşmesine neden olabiliyor.

DSİ'nin hazırladığı Türkiye Akarsuları Taşkın Yıllığı'nda, ülkemizin hemen hemen her yerinin sel tehlikesi altında olduğu görülüyor.

Doğal afetler özellikle son yıllarda giderek artan bir şiddette ve sıklıkta meydana geliyor.

Ülkemizde, İstanbul'da son yaşananlar hariç, 1989-2009 yılları arasında toplam 369 sel ve taşkın olayı meydana gelirken, bu olaylarda 443 kişi hayatını kaybetti.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre, felaketler 500 milyon dönümden fazla tarım ve yerleşim alanının sular altında kalmasına neden oldu. Felaketlerde 2 milyar doların üzerinde zarar tespit edildi.

Gelişmiş ülkeler sel riskini en aza indirmek için erken uyarı sistemleri geliştirerek özellikle can kaybını en aza indirmeyi başarıyor.

Ülkemizde ise durum hiç açıcı değil.

Yerleşim yerlerinin seçiminde, yerleşim kararlarının alınmasında ve şehir planlamasında meteorolojik şartlar yeterince göz önüne alınmıyor.

Bir dünya kenti olarak lanse edilen İstanbul'da faciaya sebep olan sel baskını bunlardan biri.

Yaşanan sel felaketi karşısında, kent yönetimi çaresiz kaldı.

Aşırı yağışlar nedeniyle Bağcılar, İkitelli ve Kemerburgaz'da dereler taşıtı. Taşkınlarla mevcut altyapı dayanmadı.

Görülen o ki hatalarımızdan ders almıyoruz.

Biz bu filmi daha önce görmüştük.

4 Kasım 1995 gecesi yaşanan sel baskını İzmir'in Karşıyaka ilçesi Örnekköy ve Yamanlar'da 65 vatandaşın yaşamını yitirmesiyle sonuçlandı.

4 saat süren yağmur sonucunda metrekareye 100 kilogram yağmur düştü. Bunun sonucunda da, Yamanlar Dağı'ndan gelen Ahırkuyu Deresi taşıtı.

Ahırkuyu deresinin taşmasıyla Yamanlar-Örnekköy-Demirköprü-Bostanlı hattında bütün evler zarar gördü.

Batıda Örnekköy, ortada Dallık ve doğuda Yamanlar Dereleri; Örnekköy, Küçük Yamanlar, Büyük Yamanlar, Soğukkuyu Mahalleleri ile Karşıyaka Merkez'i sular altında bıraktı.

Felaketin asıl nedeni; eski dere yataklarının kapatılarak üzerine bina yapılması.

Sonuçta kuvvetli yağmurla gelen su denize ulaşmak için hemen yolunu hatırladı.

İzmir Valiliği verilerine göre; sel felaketinde, 322 bina yıkılmış, 10 bin kadar bina sulardan zarar görmüş, o zamanın parasıyla yaklaşık 50 trilyon lira civarında maddi zarar ortaya çıkmıştı.

Sonuçlarına bakıldığında “felaket” olarak nitelendirilen şiddetli yağış, İzmir'in iklim özelliklerine bakıldığında ise, seyrek rastlanan fakat normal bir meteorolojik vaka olarak nitelendiriliyordu.

Örneğin 1976 yılında 134.1 mm olarak ölçülen yağışta hiçbir can ve mal kaybı olmamışken 1995 yılında yaşanan sel baskınında olumsuzluklar neden kaynaklanmıştı?

Dere yataklarının içine ve civarına, plansız, dayanıksız bir biçimde inşa edilen gecekonduların yapıldığı görüldü.

Ege Üniversitesi (EÜ) İzmir Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından yapılan bir araştırmaya göre; selden zarar gören ailelerin 1970'li yıllardan itibaren, İzmir'deki sanayileşmeye paralel olarak şehre göç eden kişiler oldukları anlaşıldı. (ŞİRECİ Gökmen, SAYAR Aykut, *Derelerde Ölümü Bekliyorlar*, 25.01.2002)

Çevre iller ve Doğu Anadolu'dan gelen kişiler boş buldukları dere yataklarına gecekondu yapmak suretiyle yerleşmişlerdi.

Sonuç ortada.

Kentimizde özellikle 1980'den sonra başlayan kaçak yapılaşma ve çarpık kentleşme ile dere yatakları ve vadiler gecekondularla doldu.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sınırları genişledi.

Konut dışındaki alanların da giderek betonlaşması, park ve açık alanların betonla kaplanması toprağa ulaşamayan suyun yollarda birikmesine neden oluyor.

Konut bahçeleri, parklar, kent ormanları gibi doğal zeminin korunması gereken yerler, bugün

artık kentlerimiz için lüks değil, temel bir ihtiyaç.

Ayrıca, bu tür yağışlarda, yağmur suyunun belirli bir düzeyde kentin kanalizasyon şebekesi tarafından tahliye edilebilmesi gerekir.

Büyükşehir Belediyesi ve ilçe Belediyelerinin bu konuda önlem almaya çalıştıklarını görüyoruz.

Ama sel felaketi ya da deprem gibi doğal felaketler, ihmali ya da eksikliği affetmiyor.

Faturası can ve mal kaybı olarak kesiliyor.

1995 yılında şehrimizde yaşanan sel felaketinden sonra dereler ıslah edildi.

2008 yılı itibariyle 17.698 metre dere ıslahı tamamlandı.

Ancak, metropol şehirlerimize nüfus akışı devam ettiği sürece kentteki altyapıyı güçlendirmek zorlaşacaktır.

Bu nedenle öncelikle şehir merkezleri dışında cazibe merkezleri oluşturulmalıdır.

Kentimizde öncelik belde belediyelerimiz başta olmak üzere genişleyen sınırlarda gerekli önlemler alınmalıdır.

Bununla birlikte,

- Yüzeysel akışın denize veya göllere ulaştığı noktalarda yolların ve derelerin üzerine yeterli kapasitede köprülerin yapılması,
- Suyu tahliye edebilecek yeterli sistemlerin kurulması önemlidir.

Akarsu yatakları ve sele duyarlı yerler, hiçbir şekilde yerleşime açılmamalıdır.

Kentsel dönüşüm projeleri sadece fiziksel çevrenin yenilenmesi ve sağlıklılaştırılması için kullanılan yöntemlerden biri olmadığı gibi kentlerde bütünsel (ekonomik, sosyolojik, kültürel ve doğal) bir değer ve kalite artışını sağlamanın da araçlarından olduğu biliniyor.

Örneğin; kentsel dönüşüm projeleri kapsamında; Kadifekale-Yeşildere ve Ballıkuyu ile Bayraklı heyelan bölgesindeki riskli konutların boşaltılması yönünde projeler gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizde depremlerden sonra en fazla zarar verici afetin su taşkınları ve buna bağlı olarak gelişen heyelanlar olduğu tespit edilmiştir.

Bu nedenle Afet İşleri Genel Müdürlüğü mevzuatında yapılacak düzenlemeler ile dere yataklarındaki kaçak yapılaşmanın da önlenmesi amacıyla kapsamı genişletilmeli, DSİ, illerde ayrıca İZSU, ASKİ, İSKİ gibi kuruluşlara yetki verilerek, çalışmalar hızlandırılmalıdır.

Böylece, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve DSİ ile illerdeki İZSU gibi kuruluşlarca riskli bölgelerdeki kamulaştırmalar gerçekleştirilebilecektir.